

§ 152

Dnr: 2024KS/0488

Yttrande: En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Beslut

1. Förslag till yttrande över *En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)* godkänns och överlämnas till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Beslutsnivå

Kommunstyrelsen

Ärendebeskrivning

Värmdö kommun är en skärgårdskommun med högt exploateringsstryck där arbete med klimatanpassningsåtgärder på olika sätt är en viktig fråga i en kommun som är så knuten till vatten på olika sätt.

Värmdö kommun är i huvudsak positiv till de föreslagna förändringarna i betänkandet, bland annat anser kommunen att föreslagna ändringar förstärker och förtydligar intentionerna i vattenförvaltningen och underlättar kommunens genomförande och införlivande av vattendirektivet i planering och förvaltning.

Förtydliganden som föreslås i berörda lagar och förordningar med avseende på begreppet dagvatten i samhällsplaneringen, samt skydd och bevakning av ytvatten- och grundvattenstatus är välkomna. Kommunen framför dock kommentarer och specifika förslag kring vissa ändringar som föreslås, se bilaga 2.

Yrkanden

Deshira Flankör (M) framställer följande yrkande:

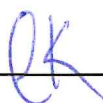
”M och KD yrkar på ett alternativt yttrande på ärende **Yttrande: En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72) (Dnr 2024KS/0488), se bilaga**”

Ordföranden frågar om kommunstyrelsen bifaller tjänsteskrivelsens förslag till beslut eller Flankörs (M) alternativa yrkande och finner att tjänsteskrivelsens förslag till beslut bifalles.

Votering begärs.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Ja-röst för att bifalla tjänsteskrivelsen förslag till beslut.
Nej-röst för att bifalla Flankörs (M) alternativa yrkande.

Med 7 ja-röster för att bifalla tjänsteskrivelsens förslag till beslut och 6 nej-röster för att bifalla Flankörs (M) alternativa yrkande bifaller kommunstyrelsen tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Ledamot/tjänstgörande /ersättare	Ja-röster	Nej-röster	Avstår från att rösta
Kristina Lång (C)	X		
Deshira Flankör (M)		X	
Julia Ekedahl (S)	X		
Sam Assadi (S)	X		
Magnus Danielsson (S)	X		
Amie Kronblad (L)	X		
Pontus Tengby (MP)	X		
Rogier Krona (M)		X	
Cecilia Lindberg (M)		X	
Markus Schill (M)		X	
Thorulf Empfevik (-)		X	
Lars-Erik Alversjö (M)		X	
Carl Kangas (S)	X		

Reservationer och protokollsanteckningar

(M) lämnar en skriftlig reservation:

” Vi Moderater och Kristdemokrater reserverar oss mot beslutet till förmån för eget yrkande och yttrande.

Vi har tagit fram ett eget förslag till yttrande då vi inom en rad olika områden hade en annan bedömning än styret beträffande de olika lagförslagen.

Några av de stora skillnaderna mellan våra förslag:

- Vi Moderater och Kristdemokrater är till skillnad från S-styret skarpt kritiska till förslaget om att ge kommunen möjlighet att i praktiken expropriera delar av villaägares tomter för att utföra dagvattenåtgärden på sin fastighet. Förslaget vore en alldeles för långtgående inskränkning i den grundlagsskyddade äganderätten och den typen av åtgärder måste ske i dialog och samverkan med fastighetsägare, inte genom expropriering.

- Vi Moderater och Kristdemokrater till skillnad från S-styret kritiserade lagförslaget om att krav på utredning av vattenförsörjning och dagvatten ska ingå även vid anmälningspliktiga åtgärder. Vi menar att det riskerar att underminera intentionerna med attefallsreformen som syftade till att göra det enkelt för fastighetsägare att bygga mindre

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

komplementbyggnader. Vi ville därför ha med en skrivning att vi ansåg att det vore alltför långtgående att ställa samma krav på utredning för dricksvattenförsörjning och dagvattenhantering för anmälningsskyldiga åtgärder som exempelvis attefallshus som för en huvudbyggnad eller lovpliktigt komplementbostadshus.

- Vi delade inte bedömningen som styret hade att även skyfall behövde skrivas in i lagtexten. Detta eftersom experterna i utredningen redan utrett möjligheten att införa en specifik definition av skyfall i lagstiftningen men uttryckte en oro för att en alltför tydlig avgränsning av innebörden av termen skyfall i PBL och LAV skulle leda till att andra onormala dagvattenflöden hamnar utanför definitionen. Utredningen gjorde därför bedömningen att det inte var lämpligt att peka ut skyfall specifikt i lagstiftningen utan det inryms i definitionen dagvatten, en bedömning vi inte ifrågasätter.

- Vi Moderater och Kristdemokrater till skillnad från S-styret kritiserade även att vattenförsörjning och dagvatten ska vara en del av bedömningen vid bygglov inom detaljplaneområde. Detta eftersom förslaget inte tydligt säkerställde att det inte fick påverka befintliga byggrätter.

Utöver det anser vi att kommunen hade missat att kritisera principiellt viktiga lagförslag. Exempelvis förslaget om att regeringen ska ges möjlighet att tvinga kommuner att upphäva, ändra eller anta detaljplaner med hänvisning till miljö kvalitetsnormerna. Vi Moderater och Kristdemokrater ansåg att förslaget skulle vara en för stor inskränkning av det kommunala självstyret.

Nedan kommer hela vårt förslag till yttrande:

Moderaterna och Kristdemokraternas yttrande - SOU 2023:72 En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande

Sammanfattning

Värmdö kommun är en av nitton kommuner som har getts tillfälle att yttra sig över SOU 2023:72 – en enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande. Utredningen har sett över hanteringen av vattenfrågor vid planläggning och byggande. I uppdraget har bland annat ingått att analysera och lämna förslag på hur kommunerna vid planläggning och prövning enligt plan- och bygglagen ska kunna säkerställa att miljö kvalitetsnormer för vatten följs, att dagvatten hanteras på ett hållbart sätt och att dricksvattenförsörjningen tryggas.

Generella synpunkter

Värmdö kommun är delvis positiv till de föreslagna förändringarna i betänkandet och att vattenfrågor vid planläggning och byggande tas upp i ett helhetsperspektiv. Frågan om avsaltningsanläggningar för vattenförsörjning har dock inte uppmärksamats i utredningen.

För Värmdö som kustkommun med en växande befolkning är hantering av vattenfrågorna av särskild vikt. En särskild utmaning är områden med grundvattenbrist och saltvattenpåverkan i kombination med stora säsongsvariationer gällande uttag av grundvatten. Vattenförsörjningen sker i övrigt genom gemensamma eller kommunala anläggningar, där skyddet av vattentäkterna är viktiga att säkerställa.

Kommunen efterfrågar ett ställningstagande kring frågor om avsaltningsanläggningar som alternativ lösning för vattenförsörjning i utredningen. Avsaltningsanläggningar har potential att lösa vattenförsörjningen i många kommuner, vilket skulle kunna minska påfrestning på grundvattenmagasinen. På samma sätt som avsaltat havsvatten anses vara en godtagbar lösning för att säkra vattenförsörjningen för större avsaltningsanläggningar efterfrågas praxis och nationell vägledning i frågan om småskaliga avsaltningsanläggningar.

Utifrån den praxis och vägledning som ges kommunen i dagsläget för enskilda fastigheter är bedömningen att avsaltat havsvatten inte är en godtagbar lösning för att säkra en hållbar vattenförsörjning på en enskild fastighet vid förhandsbesked och bygglov. Detta utifrån att extraordinära åtgärder inte är förenligt med plan- och bygglagens lokaliseringsprövning, som bland annat utgår från att det ska finnas naturliga förutsättningar på fastigheten att lösa vattenförsörjningen. Avsaknad av praxis och nationell vägledning för småskaliga avsaltningsanläggningar bidrar till olika tillämpningar i olika kommuner.

Åtgärder för hantering av dagvatten kommer att fortsätta vara ett prioriterat arbete för kommunerna. Förslaget om statliga stöd och bidrag anser kommunen vara en bra möjlighet för att öka åtgärdstakten för såväl ny som befintlig bebyggelse kopplat till hantering av dagvatten och skyfallsvatten. Vilket bidrar till bättre förmåga för kommunen avseende klimatanpassning och rening av dagvatten som når recipienter som riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormer. Naturbaserade lösningar som skapar mervärden så som rekreation, temperaturreglering och minskad risk för översvämningar bör premieras i ett sådant stöd.

En vägledning som beskriver hur kommunerna ska beakta MKN i detaljplaner behöver tas fram, där det tydligt beskrivs hur de olika kvalitetsfaktorerna styr och hur de vid en försämring innebär en överträdelse av MKN/ att planen inte följer MKN. Exempelvis bör vägledningen tydliggöra:

- hur de kumulativa effekterna av andra detaljplaner inom området
- hur vattenvårdsåtgärder som genomförs eller planeras genomföras för att hantera MKN
- hur man i exploateringsavtal kan hantera dagvattenåtgärder utanför planen som måste till för att inte en försämring ska ske av en recipients status
- hur detta ska bekostas av planen.
- Hur kommunen ska verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken tillämpas och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunen delar i övrigt allmänt bedömningen i förslaget att behovet av en samordnad nationell vägledning och information vid bedömning av vattenfrågor vid planläggning och byggande är stort och att det är ett viktigt steg för att hitta effektiva och likvärdiga arbetssätt och bedömningsgrunder.

Detaljsynpunkter:

10.4.3 Förtydligade krav på översiktsplanens innehåll

Förslag: I 3 kap. 4 § plan- och bygglagen förtydligas att det ska framgå av en översiktsplan hur kommunen anser att hänsyn har tagits till bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken.

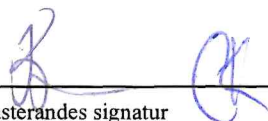
I 3 kap. 5 § plan- och bygglagen införs ett krav på att det av översiktsplanen ska framgå om översiktsplanen avviker från en havsplan för havsområdet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Att översiktsplanen ska innehålla kommunens strategier för att uppnå miljö kvalitetsnormer och ge övergripande förslag till dagvattenhantering anser kommunen är positivt. Det bidrar till samlade åtgärder för flera exploateringsområden med samma recipient. Frågorna om dagvattenhantering blir då mer konkreta redan innan detaljplanering initieras, vilket leder till ökad kunskap och ger tyngd åt frågorna och har potential att effektivisera detaljplaneprocessen.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

10.4.4 Nya möjligheter att ställa krav på skyddsåtgärder m.m. vid planläggning i detaljplan och områdesbestämmelser

Förslag: I 4 kap. 12 § plan- och bygglagen införs två nya möjligheter för kommunen att bestämma om skyddsåtgärder och andra åtgärder med koppling till vatten.

För det första ges kommunen möjlighet att i en detaljplan bestämma skyddsåtgärder för att motverka en sådan otillåten påverkan på vattenmiljön som strider mot försämrings- och äventyrandeförbudet.

För det andra ges kommunen, om det finns särskilda skäl för det, möjlighet att i en detaljplan bestämma skyddsåtgärder för att motverka eller förebygga brist på vatten.

I 4 kap. 14 § plan- och bygglagen görs två ändringar. För det första utökas bestämmelsens tillämpningsområde på så sätt att den inte bara avser situationer med en väsentlig ändring av markens användning, utan också situationer som innebär en väsentlig ändring av ett vattenområdes användning.

För det andra tydliggörs att första punkten inte bara avser anläggningar för trafik, energiförsörjning, vattenförsörjning och avlopp, utan också anläggningar för dagvattenhantering.

I 4 kap. 16 § plan- och bygglagen införs en ny möjlighet för kommunen att i en detaljplan, i fråga om dagvattenläggningar, bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att kunna hantera dagvatten och vattenbrist, samt för att inte överträda bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken.

I 4 kap. 42 § plan- och bygglagen införs en möjlighet att med områdesbestämmelser reglera skyddsanordningar för att motverka en sådan otillåten påverkan på vattenmiljön som strider mot försämrings- och äventyrandeförbudet.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Kommunen är positiv till att kommunerna ges utökade möjligheter att ställa krav och villkor på dagvattenåtgärder vid detaljplanering och vid prövning av lov. Förslaget skapar möjligheter för kommunerna att i högre grad arbeta och planera för dagvattenfrågorna tillsammans med fastighetsägarna i stället för att begränsa fastigheter genom prick marker i detaljplaner eller avslag på lovansökningar. Kommunen anser dock att det är viktigt att vägledning tas fram över vad som ses som skäliga villkor och krav.

Kommunen är, likt många andra instanser, även positiv till att planbestämmelser om dagvattenhantering ska utformas som funktionskrav som är teknikneutrala. Detta skapar möjlighet att välja en lösning som är anpassad till fastighetens förutsättning och gör att planbestämmelserna blir användbara över tiden i takt med innovation och teknikutveckling.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

10.4.6 Förtydligande av vad ett exploateringsavtal får avse

Förslag: I 6 kap. 40 § plan- och bygglagen förtydligas att ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av anläggningar för dagvattenhantering.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Detta ger ökat stöd och möjligheter för hur kommunen idag arbetar med frågan.

10.4.7 Nya krav avseende hantering av vatten på en tomt

Förslag: I 8 kap. 9 § plan- och bygglagen tydliggörs att en obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas så att det på tomten eller i närheten av den går att tillgodose krav på vattenförsörjning och avlopp samt i skäligen utsträckning hantera dagvatten.

Bemyndigandet i 10 kap. 9 § plan- och byggförordningen att meddela föreskrifter i fråga om tomter, allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader utökas till att också avse krav på vattenförsörjning och avlopp samt omhändertagande och fördröjning av dagvatten.

Värmdö kommun **avstyrker** förslaget.

Utredningen konstaterar att dagvattenhantering ska prövas i bygglov även när det finns detaljplan för området men dagvattenhanteringen inte är reglerad i planen. I utredningen har inte tillräcklig hänsyn tagits beträffande hur detta kommer att påverka byggrätter i befintliga planer. I skrivningar kring förslaget framgår att ”prövningen i denna del bör dock inte begränsa den byggrätt som framgår av befintlig plan. Kommunen invänder mot ordvalet ”bör”. Fastigheternas rättighet till byggrätter i en detaljplan är en grundprincip i PBL systemet som förslaget riskerar att urholka. En byggrätt är ett ekonomiskt värde som inte kan inskränkas så länge en detalj-, bygg- eller stadsplan fortsatt gäller för fastigheten. Kommunen anser att det tydligt behöver framgå i lagtexten att en prövning inte kan inskränka den byggrätt som framgår av befintlig plan.

Vidare riskerar förslaget utöka kraven som ställs för anmälningspliktiga åtgärder som exempelvis attefallshus eller övriga attefallsåtgärder, något som kommunen motsätter sig.

Att ställa ytterligare utredningskrav på anmälningspliktiga åtgärder underminerar intentionerna med attefallsreformen som syftade till att göra det enkelt för fastighetsägare att bygga mindre komplementbyggnader. Kommunen anser att det vore alltför långtgående att ställa sammakrav på utredning för dricksvattenförsörjning och dagvattenhantering för attefallshus som för en huvudbyggnad eller lovpliktigt komplementbostadshus.

10.4.10 Ny möjlighet för regeringen att besluta planföreläggande

Förslag: I 11 kap. 15 § införs en ny möjlighet för regeringen att förelägga en kommun att inom en viss tid anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser (planföreläggande), om det behövs för att tillgodose intresset att bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken inte ska överträdas.

Värmdö kommun **avstyrker** förslaget.

Utrymmet för regeringen inom PBL att tvinga en kommun att förändra, upphäva eller anta en detaljplan är idag begränsad till att skydda riksintressen alternativt om en detaljplan medför kraftig påverkan på omkringliggande kommuner. Att utöka möjligheten till enstaka bestämmelser i miljöbalken vore en alltför långtgående inskränkning i kommunernas självstyre och planmonopol.

10.5 Förenklade strandskyddsregler för att underlätta planändringar

Förslag: I 7 kap. 18 § miljöbalken införs ett undantag från bestämmelsen om återinträde av strandskydd när en detaljplan eller områdesbestämmelser ersätts med en ny detaljplan. Undantaget innebär att strandskydd inte återinträder om ändamålet med planområdet i den nya planen är detsamma som i den äldre planen.

I 10 a § lagen om införande av miljöbalken införs ett förtydligande om att strandskydd inträder när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen om inte annat har bestämts.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Kommunen ser positivt på de föreslagna förändringarna då det kommer att väsentligt förenkla strandskyddsprövningarna vid detaljplanering vilket bedöms effektivisera arbetet. Dock skulle kommunen önska ett förtydligande om att det även bör gälla om det är likvärdigt ändamål. Över tid har många egenskapsbestämmelser i detaljplaner ändrat namn även om ändamålen är likvärdiga. Kommunen anser att regeln bör gälla även om det området ändrar befattning från exempelvis "allmänt ändamål" till "förskola".

10.6.1 Ny reglering av dagvatten

Förslag: Att dagvattenhantering är en egen vattentjänst förtydligas i flera bestämmelser i lagen om allmänna vattentjänster.

I lagen om allmänna vattentjänster införs också en ny bestämmelse med möjlighet för kommunen att, om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning, förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområdet att vidta eller underhålla sådana dagvattenåtgärder på tomten som

1. framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller

2. inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser för området och inte oskäligt inskränker fastighetsägarens rätt till användning av den allmänna anläggningen.

Vid bedömningen av förutsättningarna för ett föreläggande med stöd av andra punkten ska kommunens vattentjänstplan ge vägledning.

Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

För sådant föreläggande har den som äger fastigheten rätt till ersättning för den skada som föreläggandet medför om åtgärderna kan anses gå utöver fastighetsägarens ordinarie ansvar för hantering av dagvatten på tomten.

Vid bestämmande av ersättningen ska bestämmelserna i 4 kap. expropriationslagen tillämpas.

Den som inte anmäler sina anspråk inom tre månader från det att föreläggandet har fått laga kraft förlorar sin rätt till ersättning eller inlösen.

I lagen om allmänna vattentjänster införs också en möjlighet att täcka kostnader som uppkommer som en följd av sådana ersättningskrav med den ordinarie va-avgiften.

Värmdö kommun **avstyrker** kraftigt förslaget.

Kommunen delar utredningens problembild av dagvattenhantering i befintlig bebyggelse men anser att förslaget vore en alltför långtgående inskränkning i äganderätten.

Regeringsformen är tydlig med att:

”Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen”.

Kommunen anser att hantering av dagvatten inte kan definieras som ett angeläget allmänt intresse till den grad att en de facto expropriering möjliggörs.

Kommunen ser även en påtaglig risk av att kommunerna i framtiden kommer att använda sig av förelägganden mot enskilda för att undvika egna investeringar på allmän

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

platsmark. Det finns även en risk av att kommunerna alltmer flyttar över ansvaret för områdets dagvattenhantering från huvudmannen till enskilda fastighetsägare. Grunden i LAV är att VA-huvudmannen är ansvarig för dagvattenhanteringen inom verksamhetsområdet och ska lösa dagvattenhanteringen genom VA anläggningar. Om åtgärder behöver vidtas på kvartermark så ska det ske i samsyn, dialog och frivilliga samarbeten med fastighetsägarna, inte genom expropriering och tvångsåtgärder. Kommunen motsätter sig därmed kraftigt förslaget till att möjliggöra förelägganden inom LAV.

10.6.3 Krav på ansökan om skydd av vissa dricksvattentäkter

Förslag: I lagen om allmänna vattentjänster införs en ny bestämmelse med krav på ansökan eller beslut om skydd av sådana dricksvattentäkter som ska skyddas enligt vattendirektivet. Av bestämmelsen framgår att om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd av en allmän vattentäkt som ger mer än tio kubikmeter per dygn i genomsnitt eller som försörjer fler än 50 personer ska

1. kommunen eller va-huvudmannen hos berörd länsstyrelse ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken, eller

2. kommunen besluta om vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen ska utöva tillsynen över att kommunen fullgör denna skyldighet. Länsstyrelsen får förelägga kommunen att fullgöra skyldigheten. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Havs- och vattenmyndigheten ska ge tillsynsvägledning i frågan.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Dock önskar kommunen ett förtydligande beträffande texten ”en allmän vattentäkt som ger mer än tio kubikmeter per dygn”. Avser bestämmelsen en vattentäkt som har kapacitet för tio kubikmeter per dygn eller en vattentäkt där uttaget överskrider tio kubikmeter per dygn?

10.6.4 Ny reglering om bevattningsförbud vid vattenbrist

Förslag: I 23 § lagen om allmänna vattentjänster införs ett nytt bemyndigande enligt vilket regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen eller kommunen får meddela ytterligare föreskrifter om förbud eller begränsningar av användningen av dricksvatten vid vattenbrist eller risk för vattenbrist. Bemyndigandet följs upp av ett nytt vidarebemyndigande i 2 § förordningen om allmänna vattentjänster.

I 43 § lagen om allmänna vattentjänster införs en möjlighet för huvudmannen att, under vissa villkor, stänga av vattenförsörjningen till en fastighet, om fastighetsägaren har försummat sina skyldigheter enligt föreskrifter om förbud eller begränsning av användningen av dricksvatten.

Värmdö kommun **tillstyrker** förslaget.

Förslaget ger kommunerna ytterligare möjligheter att säkerställa dricksvatten vid vattenbrist samt vid de tillfällen fastighetsägare inte följer föreskrifter om förbud. Kommunen skulle dock önska att huvudmännen även ges möjlighet att utfärda vite, särskilt vid upprepade överträdelser.”

Handlingar i ärendet

Nr	Handling
1.	Tjänsteskrivelse ” Yttrande: En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)”
2.	Förvaltningens förslag till yttrande
3.	Bilaga, föreslagna justeringar av författningsförslag En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Sändlista för beslutsexpediering

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, li.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

li.spn@regeringskansliet.se

Ange i ämnesraden: Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, diarienummer LI2023/03629, Värmdö kommun. Svar ska lämnas i Word och pdf.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Värmdö kommuns synpunkter

Värmdö kommun är i huvudsak positiv till de föreslagna förändringarna i betänkandet och att vattenfrågor vid planläggning och byggande tas upp i ett helhetsperspektiv. Frågan om avsaltningsanläggningar för vattenförsörjning har dock inte uppmärksammats i utredningen.

Kommunen efterfrågar ett ställningstagande kring frågor om avsaltningsanläggningar som alternativ lösning för vattenförsörjning i utredningen. Avsaltningsanläggningar har potential att lösa vattenförsörjningen i många kommuner, vilket skulle kunna minska påfrestning på grundvattenmagasinen. På samma sätt som avsaltat havsvatten anses vara en godtagbar lösning för att säkra vattenförsörjningen för större avsaltningsanläggningar efterfrågas praxis och nationell vägledning i frågan om småskaliga avsaltningsanläggningar.

Utifrån den praxis och vägledning som ges kommunen i dagsläget för enskilda fastigheter är bedömningen att avsaltat havsvatten inte är en godtagbar lösning för att säkra en hållbar vattenförsörjning på en enskild fastighet vid förhandsbesked och bygglov. Detta utifrån att extraordinära åtgärder inte är förenligt med plan- och bygglagens lokaliseringsprövning, som bland annat utgår från att det ska finnas naturliga förutsättningar på fastigheten att lösa vattenförsörjningen. Avsaknad av praxis och nationell vägledning för småskaliga avsaltningsanläggningar bidrar till olika tillämpningar i olika kommuner.

Miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Utifrån de författningsförslag som framgår ser kommunen fortsatt utmaningar med hur miljö kvalitetsnormer (MKN) ska tillämpas i planläggning. En vägledning som beskriver hur kommunerna ska beakta MKN i detaljplaner behöver tas fram, där det tydligt beskrivs hur de olika kvalitetsfaktorerna styr och hur de vid en försämring innebär en överträdelse av MKN/ att planen inte följer MKN. Exempelvis bör vägledningen tydliggöra:

- hur de kumulativa effekterna av andra detaljplaner inom området
- hur vattenvårdsåtgärder som genomförs eller planeras genomförs för att hantera MKN
- hur man i exploateringsavtal kan hantera dagvattenåtgärder utanför planen som måste till för att inte en försämring ska ske av en recipients status
- hur detta ska bekostas av planen.
- Hur kommunen ska verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att bestämmelserna om miljö kvaliteten i 5 kap. miljöbalken tillämpas och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken

Se bilaga 2 för föreslagna justeringar av författningsförslagen i sin helhet.

Dagvattenhantering

Föreslagna förändringar i lagstiftningen bedöms ge större tyngd åt dagvattenfrågor i planläggning och byggande vilket är positivt såväl för möjligheten att nå miljö kvalitetsmålen, som för att ge tyngd och tydlighet åt frågorna i dialoger med olika aktörer i processerna. Bland annat genom att möjligheter ges till att ta hänsyn, reglera och ställa specifika krav på

anläggningar för rening och fördröjning av dagvatten i detaljplaner. Sammanfattningsvis vill vi lämna följande kommentarer angående föreslagna ändringar:

- *Ändringar kopplat till terminologin avlopp och avloppsvatten*
I utredningen behandlas terminologin kring dagvatten och avloppsvatten i olika lagstiftningar. Utredarna har förslag på hur begreppen dagvatten och avloppsvatten ska användas för att det ska bli konsekvent. Lokalt omhändertagande och rening av dagvatten ska eftersträvas i större utsträckning och dagvatten ska separeras från avloppsvatten för att inte renas i onödan.
- *Ändringar kopplat till förtydligande av bestämmelser i PBL*
I utredningen föreslås att det ska förtydligas i 2 kap. 6 § PBL att möjligheten att omhänderta dagvatten ska ingå i bedömningen om lämplig markanvändning i tidiga planskeden och bygglov. Detta nämns inte specifikt i PBL i nuläget.

Omhändertagande av dagvatten ska räknas som ett allmänt intresse i planeringen och byggandet vilket tydliggör dagvattenhanteringen ska säkerställas i planläggning och lovprövning. Vidare ges exempel på fler bestämmelser som kan vara lämpliga att införa på plankartan, exempelvis genom att ange hur stor del hårdgjorda ytor som får finnas.

- *Ändringar kopplat till förtydligande innehåll i översiktsplan*
Att översiktsplanen ska innehålla kommunens strategier för att uppnå miljö kvalitetsnormer och ge övergripande förslag till dagvattenhantering anser kommunen är mycket positivt. Det bidrar till samlade åtgärder för flera exploateringsområden med samma recipient. Frågorna om dagvattenhantering blir då mer konkreta redan innan detaljplanering initieras, vilket leder till ökad kunskap och ger tyngd åt frågorna och har potential att effektivisera detaljplaneprocessen.
- *Ändringar kopplat till krav på skyddsåtgärder m.m. vid planläggning i detaljplan och områdesbestämmelser samt lovprövning*
Förslaget ger utökade möjligheter att bestämma krav på placering och utförande av dagvattenhantering; genom att villkora lov med dagvattenanläggningar, med maximal andel hårdgjorda ytor, krav på infiltration, krav på anläggningar nedströms planområdet, eller att förbjuda vissa byggnadsmaterial som kan försämra för vattenmiljön.

Det föreslås även att utöka möjligheterna att bestämma om minskad vattenanvändning i områden med risk för vattenbrist genom krav på uppsamling av regnvatten eller genom avsättning av havsvatten för att använda till bevattning exempelvis.

De föreslagna förändringarna är mycket positiva och bedöms förhindra potentiella skador genom ytterligare möjligheter att ta hänsyn till dagvatten för kommunen. Därmed ges bättre förutsättningar att utveckla fastigheter i Värmdö.

Kommunen efterfrågar dock ytterligare verktyg för att säkerställa och förtydliga dagvattenhanteringen i planeringen samt en vägledning från nationell nivå för att få en samsyn som gäller hela riket.

En stor och viktig utmaning som kvarstår är hur dagvatten ska hanteras i befintlig bebyggelse. Påverkan från befintlig bebyggelse på vattenmiljön sker vanligtvis genom för stor avrinning eller föroreningar/övergödande ämnen från dagvatten. Kommunen har inom ramen för sin tillsyn enligt miljöbalken möjlighet att komma till rätta med vissa av dessa problem genom att exempelvis ställa krav på lämplig reningsteknik.

Däremot är kommunens möjligheter att hantera den typen av utmaningar med stöd av PBL inom ramen för befintlig detaljplan dock begränsade. Utgångspunkten enligt PBL är att en kommun inte får ändra en detaljplan under dess genomförandetid utan samtycke från berörda fastighetsägare. Möjlighet finns att ändra en antagen detaljplan om det uppkommer nya förhållanden av stor allmän vikt som inte kunde förutses när planen antogs (se 4 kap. 39 § PBL). Processen är dock tidskrävande och kostsam, bl. a. mot bakgrund av att en fastighetsägare har rätt till ersättning om detaljplanen ändras eller upphävs. Befintliga byggrätter eller förhandsbesked påverkas inte av en sådan ändring.

Utmaningen med att hantera dagvatten i befintlig detaljplanerad bebyggelse förväntas enligt förslaget kvarstå, vilket kommunen instämmer i att det bör ingå i fortsatta utredningar av förslaget eller utredas i annan form.

Förslaget om statliga stöd och bidrag anser kommunen vara en bra möjlighet för att öka åtgärdstakten för såväl ny som befintlig bebyggelse kopplat till hantering av dagvatten och skyfallsvatten. Vilket bidrar till bättre förmåga för kommunen avseende klimatanpassning och rening av dagvatten som når recipienter som riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormer. Naturbaserade lösningar som skapar mervärden så som rekreation, temperaturreglering och minskad risk för översvämningar bör premieras i ett sådant stöd.

Kommunen anser att det är särskilt angeläget att i arbetet med att ta fram detaljplaner hantera frågor om intensivare och kraftigare regn, så kallat skyfallsvatten, och dess effekter. Vidare vill vi lyfta behovet av att beskriva skillnaden mellan dagvatten och skyfallsvatten i PBL. Planering för vatten i ett vidare begrepp kan skydda så väl den enskilda individen som det allmänna mot framtida förändringar.

Dricksvattenförsörjning

För Värmdö som kustkommun med en växande befolkning är hantering av vattenfrågorna av särskild vikt. En särskild utmaning är områden med grundvattenbrist och saltvattenpåverkan i kombination med stora säsongsvariationer gällande uttag av grundvatten. Vattenförsörjningen sker i övrigt genom gemensamma eller kommunala anläggningar, där skyddet av vattentäkterna är viktiga att säkerställa.

Kommunen ser positivt på att det föreslås ett förtydligande i plan- och bygglagen som handlar om prövning av lovpliktiga åtgärder på fastigheter som omfattas av äldre detaljplaner/byggnadsplaner där vatten- och avloppsfrågan inte har berörts. I dagsläget är det, mot bakgrund av den vägledning som Boverket har lämnat, inte möjligt att utreda möjligheten att ordna vatten och avlopp eftersom lokaliseringsprövningen redan har skett inom ramen för planen trots att vattenfrågan sällan har utretts. En förändring i lagstiftningen som möjliggör detta medför att det i dessa områden, som inte sällan utgör vattenbristområden, kan ställas krav på mer utförliga utredningar av vattentillgången i en bygglovsprövning vilket i sin tur kan bidra till mer långsiktigt hållbara vattenuttag.

Av förslaget kan vi inte utläsa något förslag kring enskild vattenförsörjning i förhållande till anmälningspliktiga åtgärder utifrån plan- och bygglagen. Attefallsåtgärder möjliggör ökat byggande och i sin tur ökad påverkan på grundvattenresurserna, utan att möjligheterna att lösa dricksvattenförsörjning beaktas.

Kommunen föreslår att föreslagen förändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster vad gäller skydd av vattentäkt (6 e §) även bör omfatta möjligheten att skydda större enskilda vattentäkter om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd. Se förslag till utformning i bilaga 2.

Övriga kommentarer

Kommunen delar allmänt bedömningen i förslaget att behovet av en samordnad nationell vägledning och information vid bedömning av vattenfrågor vid planläggning och byggande är stort och att det är ett viktigt steg för att hitta effektiva och likvärdiga arbetssätt och bedömningsgrunder.

Förslaget innehåller förslag till förändringar i miljöbalken med ett undantag från bestämmelsen om återinträde av strandskydd när en detaljplan eller områdesbestämmelser ersätts med en ny detaljplan. Undantaget innebär att strandskydd inte återinträder om ändamålet med planområdet i den nya planen är detsamma som i den äldre planen. Det införs även ett förtydligande i lagen om införande av miljöbalken om att strandskydd inträder när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen om inte annat har bestämts. Dessa förenklade strandskyddsregler som föreslås bedöms vara rimliga och resurssparande.

Bilaga 2. Föreslagna justeringar av författningsförslag

Kommunen föreslår följande justeringar av författningsförslagen, i ordning enligt betänkandet.

1.1 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900), s. 39-51.

1 kap. 4 § definitioner

- Föreslagen lydelse: *dagvatten: regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion,*

Kommunen föreslår att komplettera bestämmelsen med begreppet skyfallsvatten enligt nedan: *Skyfallsvatten: intensivt regn som inte hinner tränga ned i mark, eller tas om hand inom dagvattennätet och som avrinner på markytan,*

- Föreslagen lydelse: *underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en allmän plats eller ett byggnadsverks konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kultur-historiska värde, och*

Kommunen föreslår att justera bestämmelsen till: *Underhåll: en eller flera åtgärder som vidtas i syfte att bibehålla eller återställa en skyddsanordning (översvämningsskydd, skyfallsstyrning, skyfallsyta, erosions- och skredskydd mm), dagvattenanläggning, allmän plats, eller ett byggnadsverks konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde, och*

2 kap. 6 §

- Föreslagen lydelse, tillägg av punkt 6:
6. möjligheterna att hantera dagvatten,

Kommunen föreslår att punkten justeras till:

6. möjligheterna att hantera dagvatten och skyfallsvatten,

3 kap. 4 §

- Föreslagen lydelse
2. hänsyn har tagits till bestämmelserna om miljökvalitet i 5 kap. miljöbalken, och

Kommentar från kommunen angående föreslagen lydelse: Kommunen ser fortsatt problem med hur tolkningen av om hänsyn tagits till bestämmelserna eller inte. Fortsatt lika otydligt som att *gällande miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken ska följas.*

3 kap. 10 § 3 pt

- Föreslagen lydelse

3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken tillgodoses, att *bestämmelserna om miljökvalitet i 5 kap. miljöbalken tillämpas* och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken,

Kommentar från kommunen angående föreslagen lydelse: Kommunen ser fortsatt problem med hur tolkningen av om hänsyn tagits till bestämmelserna eller inte och anser att det är fortsatt lika otydligt som att *gällande miljökvalitetsnormer enligt 5 kap. miljöbalken ska följas*.

4 kap. 14 § 1 stycket och punkt 1

- Föreslagen lydelse: I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller start-besked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens eller vattenområdets användning endast får ges under förutsättning att

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, dagvattenhantering eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,

Kommunen föreslår att justera bestämmelsen till:

1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, **skyfallshantering**, dagvattenhantering eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,

4 kap. 16 § punkt 6 som kompletteras med ytterligare en punkt

- Föreslagen lydelse: 6. i fråga om dagvattenanläggningar, bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att hantera dagvatten och vattenbrist samt för att inte överträda bestämmelserna om miljökvalitet i 5 kap. miljöbalken.

Kommunen föreslår att komplettera bestämmelsen med punkt 7:

7. i fråga om anläggningar för hantering och skydd mot skyfall och översvämningar, bestämma de krav på ytor, placering, och utförande som behövs för att hantera risker

6 kap. 40 §

- Föreslagen lydelse: Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning, dagvattenhantering och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras.

Kommunen föreslår att justera bestämmelsen till: Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning, **skyfallshantering**, dagvattenhantering och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras.

1.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken (1998:808), s. 52-63

5 kap. 2 §

- Föreslagen lydelse: Miljökvalitetsnormer ska ange

1. föroreningsnivåer, störningsnivåer *eller kvalitetskrav* som *ska* eftersträvas eller som inte bör *överträdas* efter en viss angiven tidpunkt eller under en eller flera angivna tidsperioder (*målsättningsnorm*),

Kommentar från kommunen angående föreslagen lydelse: inom vattenförvaltningen känns inte dessa begrepp igen och behöver därför inarbetas och översättas tydligare till nuvarande bedömning av kemisk-, kvantitativ- och ekologisk status, vilket också föreslås i denna utredning.

Är målsättningsnormen = Miljökvalitetsnormen? Hur förhåller sig dessa? Och hur förhåller sig målsättningsnormen i förhållande till resultats- och gränsvärdesnorm? Kan det förtydligas vad som avses för vatten, respektive luft och buller, eller kanske är det inte nödvändigt här?

1.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, sid. 83-89

6 e § Skydd av vattentäkt

- Föreslagen lydelse:

Om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd av en allmän vattentäkt som ger mer än tio kubikmeter per dygn i genomsnitt eller som försörjer fler än 50 personer ska

1. kommunen eller va-huvudmannen hos berörd länsstyrelse ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken, eller
2. kommunen besluta om vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken.

Kommunen föreslår att justera bestämmelsen till:

Om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd av en allmän *eller enskild* vattentäkt som ger mer än tio kubikmeter per dygn i genomsnitt eller som försörjer fler än 50 personer ska

1. kommunen eller va-huvudmannen hos berörd länsstyrelse ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken, eller
2. kommunen besluta om vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken

22 a §

- Föreslagen lydelse: Om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän va-anläggning får kommunen förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområdet att vidta eller underhålla sådana dagvattenåtgärder på tomten som

1. framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller
2. inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser för området och inte oskäligt inskränker fastighetsägarens rätt till användning av den allmänna anläggningen

Vid bedömningen av förutsättningarna för ett föreläggande med stöd av första stycket 2 ska kommunens vattentjänstplan ge vägledning. Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Kommentar från kommunen angående föreslagen lydelse: Förslaget styrker kommunens rättigheter avseende krav på dagvattenåtgärder/omhändertagande, rening och fördröjning inom den enskilda fastigheten i detaljplanering. Kommunen anser att förslaget om att vattentjänstplanen ska vara vägledande för såväl kommunala myndigheten som för den enskilda aktören/individerna avseende krav på dagvattenhantering säkerställer att riktlinjer och strategier tas fram i en kommun och att detta samlas i ett och samma dokument. Detta bör därför införlivas även i LAV Vattentjänstplan, förslagsvis under 6 b §, om vattentjänstplanens innehåll.